

ТЕРМІНОЛОГІЯ

УДК 811.161.2'373.46:930](477.54)

О. О. Войтович

ХАРКІВСЬКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ОСЕРЕДОК: ДІЯЛЬНІСТЬ КЛЮЧОВИХ ПОСТАТЕЙ

У статті аспектуально висвітлено діяльність ключових постатей харківського термінологічного осередку, що проектується на період, який охоплює останню чверть ХХ – початок ХХІ ст. Окреслено основні напрями діяльності учених, урахувавши й роботу над термінографічними словниками. Визначено основні тенденції поступу українського термінозавства, що презентовані в межах харківського осередку, зокрема це зацікавлення теоретичними питаннями національного термінознавства; прагнення популяризувати національний досвід; розроблення широкої системи лексикографічних напрацювань, що проєктуються на терміни технічних і гуманітарних наук.

Ключові слова: харківський термінознавчий осередок, українська історіографія, національна традиція, персоналії, термінологія, термінографія.

Voitovich O. Kharkiv Terminology Center: Activities of Key Figures. *The study of terms in various fields of knowledge is a priority area of national linguistics. Hence, a description of the activities of individual scientific centers, including the Kharkiv Terminology Center, requires attention to understand the development of Ukrainian terminology and terminography. The article presents the activities of the key figures of the Kharkiv terminological center, which is projected to cover the period of the last quarter of the XX – beginning of the XXI century. The main areas of activity of these scholars are determined by their interest in (1) theoretical issues of national terminology related to the understanding of the traditions of term formation and the latest trends in term modeling, the problem of general planning of work on the study of terminology systems in various fields of knowledge, as well as the development of terminological normativity, determination of the status of nomenclature marks, study of the etymology of Ukrainian terms, as well as the negative impact of the process of Russification and the latest process of anglicization; and (2) the preparation of dictionaries for the use in the Ukrainian language. In addition, (5) not only paper versions of dictionaries are being prepared, but also electronic ones. (6) We consider the attempts to coordinate terminological activities, in particular within the framework of the Terminology Center of the Research Institute of ASU Transgaz established in Kharkiv, to be commendable. The prospect of this research is the need to cover the activities of other important scientific terminology centers in Ukraine.*

Keywords: Kharkiv terminology center, Ukrainian historiography, national tradition, personalities, terminology, terminography.

Вступ

Постановка проблеми. Після проголошення незалежності України в 1991 році вітчизняне термінознавство почало активно розвиватися, засвідчуючи «багатоаспектність, поліпарадигмовість, а подекуди й крос-дисциплінарність наукових пошуків» (Іващенко, 2018: 625). Сьогодні виникла необхідність докладно презентувати історію поступу українського термінознавства в останні роки, схарактеризувати діяльність основних українських термінологічних наукових осередків наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. для окреслення цілісної панорамної картини. Уважаємо, що наукові розвідки, які присвячені висвітленню української лінгвістичної історіографії (див.: Космеда, 2022), окресленню діяльності вітчизняних наукових шкіл (див.: Космеда, 2017), зокрема й термінологічних, є *актуальними*.

Проблемі історіографічного опису діяльності харківської наукової школи загалом присвячено монографічне дослідження О. Черемської (Черемська, 2020). Зазначена вчена наголошує, що поставила за мету «комплексно проаналізувати теоретико-практичну діяльність представників Харківської філологічної школи у 20–30 рр. ХХ ст., простежити історіографію становлення та розвитку мовознавства в Харківському університеті та в Україні загалом упродовж ХІХ – першої третини ХХ століття» (Черемська, 2021: 2). Однак Ольга Черемська не розглядала діяльність термінологічного харківського осередку загалом, зокрема й включаючи останню чверть ХХ – початок ХХІ ст. та враховуючи напрацювання знакових персоналій у галузі термінознавства, термінографії та термінографічної критики, які презентують харківську наукову спільноту, тому ця наукова студія закриває означену прогалину й містить відповідну *новизну*.

Мета цієї наукової розвідки – окреслити основні напрями діяльності ключових постатей харківського термінологічного наукового осередку, (а) визначити особливості його поступу, (б) окреслити проблематику базових праць, ураховуючи й термінографічні словники.

Методи дослідження

Серед використаних *дослідницьких методів* виокремлюємо традиційний *описовий*, за допомогою якого презентуємо виклад матеріалу, що доповнений методом *аналізу й синтезу, систематизації* зібраної інформації та *узагальнювальний* метод, що дає змогу

сформулювати висновки, указати на тенденції розвитку українського термінознавства та термінографії у вказаний період, визначити роль у цьому процесі окремих персоналій; залучено й метод *історіографії*, що є основою опису, звернення до проблематики історії розвитку української лінгвістики.

Виклад основного матеріалу

Яскраві представниці харківської лінгвістичної школи другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Лідія Лисиченко та Тетяна Лисиченко наголосили, що «харківська філологічна школа – це наукова традиція, що розвивається протягом двохсот років і має оригінальне обличчя в колі світової філології» (Лисиченко, 2015: 157). І це відповідає дійсності.

Серед відомих термінознавців Харкова слід назвати *Ігоря Муромцева*, авторству якого належать наукові студії, спроектовані на вивчення внеску знаних українських мовознавців у розвиток певних терміносистем та теоретичних питань термінознавства, зокрема В. Гнатюка (терміни української фольклористики та етнографії) (Муромцев, 1991), І. Огієнка (українська загальнонаукова та лінгвістична термінологія) (Муромцев, 1992), М. Драгоманова (загальні питання творення української термінології) (Муромцева, 1992): остання публікація підготовлена у співавторстві з іншою відомою харківською термінознавицею *Ольгою Муромцевою*, яка долучилася і до викладу важливих поглядів на полемічну проблему про традиції термінотворення та новаторські зміни в цьому процесі (Муромцев, 2006). Крім того, разом з іншими харківськими мовознавцями, зокрема Людмилою Бояровою та Володимиром Калашником, І. Муромцев працював над уніфікацією української електротехнічної термінології (Боярова, 1993). Наголосімо й на термінографічній діяльності: разом із колегами І. Муромцев уклав п'ятимовний термінологічний словник з юридичної психології (українсько-російсько-англійсько-французько-іспанський) (Муромцев, 2008).

Володимир Калашник у співавторстві з Л. Бояровою досліджували своєрідність української математичної термінології (Боярова, 1992). Авторству В. Калашника належить і публікація, виконана у співавторстві з О. Медведевою і М. Черпаком, що спроектована на питання інтернаціоналізації української науково-технічної термінології

(Калашник, 1997). В. Калашник у співавторстві з М. Черпаком простежили також і наслідки впливу на українську термінологію російської і англійської мов (Калашник, 2000).

Людмила Боярова, про діяльність якої частково вже йшлося, відома як укладачка низки термінологічних словників, зокрема й «Короткого тлумачного словника сучасних математичних і економіко-математичних термінів» (1993), «Російсько-українського словника сучасних банківських, фінансово-кредитних та комерційних термінів» (1997), «Тлумачного словника сучасної української мови: фахова лексика» (2009). Зазначена авторка досліджувала питання щодо планування роботи над українською термінологією, вироблення її нормативності. Саме Л. Боярова розробила енциклопедичну статтю «Мовне планування й термінологія в Україні (20-ті роки – перша половина 30-х років ХХ ст.» (Боярова, 2005).

Станіслав Стасевський зосередив свою увагу на питаннях своєрідності моделювання технічної термінологіки, а також на виокремленні шляхів творення термінологічних значень та презентації особливостей їх структури, розрізненні термінів і номенклатурних знаків, етимології деяких термінів (див.: Стасевський, 1975; Стасевський, 1978; Стасевський, 2004).

Важливо, що харківські вчені присвячували кандидатські дисертації проблемам термінології, наприклад: *Олена Петрова* – «Структурно-семантична характеристика медичної термінології та народних найменувань шкірних хвороб в українській мові» (1994), *Неля Нікуліна* – «Становлення сучасної української термінології системи автомобілебудування та ремонту транспортних засобів» (2004), *Єлизавета Ємельянова* – «Галицизми в сучасній українській сільськогосподарській термінології» (2009), *Тетяна Петрова* – «Фітомеліоративна термінологія сучасної української мови та її відображення в термінологічному словнику комбінованого типу» (2017), на основі якої підготовано монографію (Петрова, 2018). Крім того, названа науковиця розробила оригінальну новаторську *концепцію термінографічної критики*, що надзвичайно важлива для сучасного українського термінознавства (Петрова, 2024). Авторка доводить, що «сучасна термінографія, безперечно, багатоліка наука, яка складається з (1) історії термінографії, (2) теорії термінографії, (3) термінографічної практики. Однак на сьогодні окреслився й формується четвертий

і дуже важливий складник цієї інтегральної науки, без якої не може відбуватися належний розвиток сучасної термінографії загалом, – це термінографічна критика» (Космеда, 2021: 8).

Продовжує розробляти проблеми термінознавства й *Неля Нікуліна*, фокусуючи увагу на особливостях метамови термінознавства, зокрема дослідниця розглядає складність дефініції термінів *транспортна термінологічна система* (Нікуліна, 2015) і *термінологічна мегасистема* (Нікуліна, 2015а), *номен* (Нікуліна, 2010; Нікуліна, 2015б).

Професор *Анатолій Нелюба* також розглядає питання щодо історії становлення українського терміна й характеризує його статус (Нелюба, 2021), розмірковує про термінологію перекладознавства. Учений наголосив, що «термінологія як специфічна цілісна система є обов'язковим і невіддільним складником національної мови. За таких обставин сама система і кожен її елемент повинен відповідати природі й законам національної мови. Винятків із такого правила немає для жодної з терміногалузей» (Нелюба, 2021: 84).

До видатних представників харківського термінологічного осередку по праву вналежнюють термінолога й термінографа *Володимира Дубічинського*, який випустив у світ навчальні книги з термінології, зокрема «Посібник з основ українського термінознавства та перекладу науково-технічної літератури» (2002), «Посібник з хімічного термінознавства» (2002), «Прикладне термінознавство: навчальний посібник» (2003), а також «Словник-посібник економічних термінів. Російсько-українсько-англійський» (1997), «Словник-мінімум термінів ділової української мови» (2002) та ін. У навчальному посібнику «Українська лексикографія: історія, сучасність та комп'ютерні технології» *В. Дубічинський* (Дубічинський, 2004) схарактеризував і термінографічні словники, показавши тенденції розвитку української термінографії, ураховуючи діяльність харківських учених, зокрема йдеться про словники, які дослідник уклав зі співавторами, насамперед «Словник-довідник економічних термінів. Російсько-українсько-англійський» (1997) (Дрозд, 1997) і «Словник-довідник термінів ділової мови» (Дубічинський, 2002). Учений наголошує, що «у Харкові сьогодні активно діє **Термінологічний центр** НДПІ АСУ трансгаз. <...>. Термінологічний центр, укладаючи тримовні тлумачні словники для потреб галузі, створив Єдину термінологічну базу

даних (ЄТБД), яка містить близько 26.000 українських термінів, їх російські та англійські відповідники <...>. Для цього було оброблено близько 2000 літературних джерел <...>, законодавчі та нормативні акти, стандарти та словники (Vocabulary) Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) і Міжнародної електротехнічної комісії (IEC), державні стандарти України (ДСТУ), міжнародні стандарти (ГОСТ), енциклопедичні видання, тлумачні та перекладні словники, праці з термінознавства та лексикографії, довідники та підручники з відповідних галузей знань...» (Дубічинський, 2004: 42).

Відзначив В. Дубічинський і діяльність відомого термінолога *Михайла Гінзбурга*, який не має фахової філологічної освіти, оскільки є доктором технічних наук, академіком Української нафтогазової академії, проте його вважають одним із основоположників української автентичної нафтогазової термінології (див.: Українська..., 1999): він є співавтором низки термінологічних словників, як-от: «Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з екології. Основні терміни» (Гінзбург, 1999), «Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з енергетики. Основні терміни» (Гінзбург, 1999а) та ін.

Частково над проблемами сучасної української термінології працювали *Тетяна Осіпова*: її цікавить термінологія комунікативної лінгвістики, насамперед метамова третього виміру, номінованого *вербалізація невербаліки* (Осіпова, 2019); у полі зору *Наталії Піддубної* термінологія теолінгвістики – цього порівняно молодого напрямку українського мовознавства (Піддубна, 2019); увагу *Оксани Халіман* привертає термінологія прагмалінгвістики, насамперед увага дослідниці сфокусована на метамові лінгвоаксіології, зокрема нового її напрямку – *граматики оцінки* (Халіман, 2019).

Узагальнюючи особливості термінографічної роботи в Україні на початку ХХІ ст., В. Дубічинський наголосив, що «термінологічні напрацювання активно впроваджуються в процес створення сучасної галузевої нормативної бази шляхом, по-перше, забезпечення розробників паперовим та електронним версіями укладання словників, а також відповідними методичними матеріалами <...>, а по-друге, проведенням термінологічної експертизи документів перед поданням їх на затвердження» (Дубічинський, 2004: 46).

Висновки

Дослідження термінів різних галузей знань належить до пріоритетного напрямку національного мовознавства, тому опис діяльності окремих наукових українських осередків, до яких належить харківський термінологічний осередок, також заслуговує на увагу для усвідомлення поступу українського термінознавства та термінографії загалом.

Проаналізувавши діяльність зазначеного наукового осередку, можемо констатувати, що до його ключових постатей належать такі мовознавці, як Л. Боярова, В. Дубічинський, Є. Ємельянова, В. Калашник, І. Муромцев, О. Муромцева, А. Нелюба, Н. Нікуліна, О. Петрова, Т. Петрова, Н. Піддубна, Т. Осіпова, С. Стасевський, О. Халіман, хоча науковий осередок, звісно, містить й інших мовознавців, діяльність яких не проаналізовано в цій статті, бо огляд має фрагментарний характер. Крім мовознавців, до термінографічної діяльності долучаються й не лінгвісти, а кваліфіковані спеціалісти відповідних галузей знань, як, зокрема, харківський учений М. Гінзбург. Така співпраця фахівців окремих галузей знань із мовознавцями стала популярною: вона дає плідні результати.

Основні напрями діяльності зазначених учених можна окреслити такими аспектами: (1) зацікавлення теоретичними питаннями національного термінознавства, зокрема це осмислення традицій термінотворення та новітніх тенденцій у моделюванні українських термінів; проблема загального планування роботи над дослідженням українських терміносистем різних галузей знань; вироблення термінологічної нормативності; визначення статусу номенклатурних знаків; вивчення етимології українських термінів; проблема інтернаціоналізації української науково-технічної термінології, а також питання щодо негативного впливу процесу зросійщення і новітнього процесу англійзації; розроблено новаторську концепцію, що обґрунтовує важливість виокремлення термінографічної критики; (2) прагнення популяризувати національний досвід щодо інтерпретації поняття *термін* та вивчення відповідних терміносистем, запропонований знаними українськими вченими минулого (В. Гнатюком, М. Драгомановим, І. Огієнком) для актуалізації тяглості національної традиції; (3) наявність широкої системи лексикографічних напрацювань у (а) сфері технічної (електротехнічна, екологічна, енергетична,

економіко-математична, математична, банківська, фінансово-кредитна, комерційна, медична, хімічна, меліоративна, сільськогосподарська терміносистеми, а також терміни автомобілебудування та ремонту транспортних засобів) і (б) термінології гуманітарних наук (ділової української мови, комунікативної лінгвістики, теолінгвістики, лінгвоаксіології, юридичної психології); (в) предметом термінологічних словників є не лише українська термінологія; простежуємо тенденцію укладання багатомовних (дво-, три- та навіть п'ятимовних) термінологічних словників (крім російської мови, для цього залучено англійську, іспанську та французьку), (г) здійснюється підготовка не лише паперових варіантів словників, але й електронних; (4) простежується намагання координувати термінологічну діяльність, зокрема в межах створеного в Харкові *Термінологічного центру НДПІ АСУ трансгаз*.

Перспектива цієї наукової студії полягає в необхідності висвітлення діяльності інших важливих наукових термінологічних осередків України.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Боярова, Л.** (2005). Мовне планування й термінологія в Україні (20-ті роки – перша половина 30-х років ХХ ст.) *Українська термінологія і сучасність*, VI, 35–39. Київ: КНЕУ.
2. **Боярова, Л. Г., & Калашник, В. С.** (1992). Деякі особливості української математичної терміносистеми (до укладання російсько-українського математичного словника). *Проблеми української науково-технічної термінології: Тези доп. 1-ї Міжнар. наук. конф.* (с. 125–127). Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка.
3. **Боярова, Л. Г., & Калашник, В. С., Муромцев, І. В.** (1993). До впорядкування сучасної української електротехнічної термінології. *Друга міжнар. наук. конф. з питань термінології* (с. 180–182). Львів.
4. **Гінзбург, М. Д., & Азімова, Н. І., Требульова, І. О.** та ін. (1999). *Тлумачний російсько-українсько-англійський словник з екології*. (В. В. Розгонюк, ред.). Харків: Основа.
5. **Дрозд, О., & Дубічинський, В., Дяков, А.** та ін. (1997). *Словник-довідник економічних термінів. Російсько-українсько-англійський* (Т. Р. Кияк, ред.). Київ: Видавничий дім «KM Academia».
6. **Дубічинський, В.** (2004). *Українська лексикографія: історія, сучасність та комп'ютерні технології*. Харків: НТУ «ХПІ».
7. **Іващенко, В.** (2018). Післямова: Українське термінознавство. *Слов'янське термінознавство кінця ХХ – початку ХХІ століть* (с. 625–626). Київ: Вид-во «Жнець».
8. **Дубічинський, В. В., & Кринець, О. М., Чернявська, С. М.** (2002). *Словник-довідник термінів ділової мови*. Харків: НТУ «ХПІ».
9. **Калашник, В. С., & Медведєва, О. А., Черпак, М. Т.** (1997). Інтерналізація науково-технічної термінології як чинник становлення й розвитку української терміносистеми. *Українська термінологія і сучасність: Матеріали II Всеукр. наук. конф.* (с. 44–46). Київ: б/в.
10. **Калашник, В. С., Черпак, М. Т.** (2000). Еволюція впливу російської і англійської мов на розвиток української науково-технічної термінології в умовах глобалізації економіки й інтернаціоналізації науки.

- Вісник Держ. ун-ту «Львівська політехніка»*, 402, 131–132. 11. **Космеда**, Т. (2022). Лінгвоісторіографія української лінгвістики XXI століття: жанрові різновиди репрезентації. *Studia Ucrainica Varsoviensia*, 10, 75–87. 12. **Космеда**, Т. (2021). Передне слово: українська термінографічна критика у викладі Тетяни Петрової. *Петрова Т. О. Українська термінографічна критика: становлення, розвиток та перспектива (на матеріалі критичної оцінки термінологічних словників)* (с. 7–13). Харків: Майдан. 13. **Космеда**, Т. (2017). Функційне навантаження наукової мовознавчої школи в сучасному просторі університетської системи. *Лінгвістичні студії*, 34, 176–183. 14. **Лисиченко**, Л. А., & Лисиченко, Т. Ю. (2015). Харківська філологічна школа. *Лінгвістичні традиції*. Харків: Вид-во «НТМТ». 15. **Муромцев**, І. В. (1992). Роль І. Огієнка у становленні й розвитку української загальнонаукової та лінгвістичної термінології. *Іван Огієнко: Незабутні імена української науки. Всеукраїнська наукова конференція, присвячена 110-річчю від дня народження професора І. Огієнка* (с. 123–125). Львів: ЛНУ ім. І. Франка. 16. **Муромцев**, І. В. (1991). Роль В. Гнатюка у формуванні терміносистеми української фольклористики та етнографії (на матеріалі лексичних запозичень). *Роль Володимира Гнатюка у розвитку української національної культури* (с. 230–233). Тернопіль: б/в. 17. **Муромцев**, І. В., & Муромцева, О. Г. (2006). Дещо про традиції і сучасну лінгвістичну термінологію (полемічні нотатки). *Філологія*, 1, 54–65. 18. **Муромцева**, О. Г., & Муромцев, І. В. (1992). Шлях творення української термінології в концепції і практиці М. П. Драгоманова. *Українська мова: історія і стилі*, 44–51. 19. **Нелюба**, А. М. (2021). Відвід: історія і сучасний статус терміна (інвентаризаційно-кодифікаційна зарисовка). *Термінологічний вісник*, 6, 84–95. 20. **Нікуліна**, Н. (2010). Дискусії щодо терміна «номен» в українському та зарубіжному мовознавстві. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*, 676, 56–61. 21. **Нікуліна**, Н. В. (2015). Метамова термінознавства: поняття «транспорна термінологічна система». *Матер. Міждисциплінарної наук.-практ. конф. «Мова. Наука. Культура»* (с. 109–116). Харків: Вид-во ХНТУСГ ім. Петра Василенка. 22. **Нікуліна**, Н. В. (2015а). Поняття «термінологічна мегасистема» в сучасному термінознавстві. *Термінологічний вісник Міжнародної наукової конференції «Українська термінологія і сучасність»*, 2 (1), 49–55. Київ: Інститут української мови НАН України. 23. **Нікуліна**, Н. В. (2015б). Репрезентація номена у транспортному дискурсі. *Studia Ucrainica Posnaniensia*, III, 173–180. 24. **Осіпова**, Т. Ф. (2019). *Невербальна комунікація та своєрідність її омовлення в українському дискурсі: феномен вербалізації невербаліки*. Харків: Вид-во Іванченка І. С. 25. **Петрова**, Т. О. (2024). *Українська термінографічна критика: історія, теорія, практика* (Дис. ... докт. філол. наук). Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечнікова. 26. **Петрова**, Т. О. (2021). *Українська термінографічна критика: становлення, розвиток та перспектива (на матеріалі критичної оцінки термінологічних словників)*. Харків: Майдан. 27. **Петрова**, Т. О. (2018). *Фітомеліоративна термінологія сучасної української мови та її відображення в термінологічному словнику комбінованого типу*. Харків: ТОВ «ТПГ». 28. **Піддубна**, Н. В. (2019). *Теорія теолінгвістики: феномен біблійності в українській лінгвокультурі та омовлення релігійної картини світу (аналіз дискурсивної практики XIX ст.)*. Харків: Майдан. 29. **Стасевський**, С. (2004). Термін і номенклатурний знак. *Лінгвістичні дослідження*, 14, 20–22. 30. **Стасевський**, С. Б. (1975). Функції означень у складі термінологічних словосполучень. *Студії з мовознавства*, 30–34. 31. **Стасевський**, С. Б. (1978). Шляхи виникнення термінологічних значень. *Культура*

слова, 15, 66–70. 32. **Українська** нафтогазова наука 1899–1999. Видатні постаті минулого, сучасності, погляд у майбутнє (1999) (Г. Ю. Бойко та ін.; ред.: М. М. Іванюта та ін.). Львів: Літопис. 33. *Термінологічний словник з юридичної психології (українсько-російсько-англійсько-французько-іспанський)* (2008) (І. В. Муромцев, І. М. Лукашенко, О. І. Конакова., укл.). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 34. **Халіман, О. В.** (2019). *Грамматика оцінки: морфологічні категорії української мови*. Харків: Майдан. 35. **Черемська, О.** (2020). *Становлення і розвиток Харківської філологічної школи (XIX – перша третина XX ст.)*. Харків: Видавець Олександр Савчук. 36. **Черемська, О.** (2021). *Харківська філологічна школа в історії українського мовознавства 20–30-х рр. XX ст.* (Дис. ... докт. філол. наук). Київ: Інститут української мови НАН України.

REFERENCES

1. **Boiarova, L.** (2005). *Movne planuvannia y terminolohiia v Ukraina (20-ti roky – persha polovyna 30-kh rokiv XX st.)* [Language Planning and Terminology in Ukraine (1920s – first half of the 1930s)]. *Ukrainska terminolohiia i suchasnist – Ukrainian terminology and modernity*, VI, 35–39. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
2. **Boiarova, L. H., & Kalashnyk, V. S.** (1992). *Deiaki osoblyvosti ukrainskoi matematychnoi terminosytemy (do ukladannia rosiisko-ukrainskoho matematychnoho slovnyka)*. [Some Features of the Ukrainian Mathematical Terminology System (Towards Compiling a Russian-Ukrainian Mathematical Dictionary)]. *Problemy ukrainskoi naukovo-tekhnichnoi terminolohii: Tezy dop. 1-yi Mizhnar. nauk. konf.* (c. 125–127). Lviv: Vyd-vo LNU im. I. Franka [in Ukrainian].
3. **Boiarova, L. H., & Kalashnyk, V. S., Muromtsev, I. V.** (1993). *Do vporiadkuvannia suchasnoi ukrainskoi elektrotekhnichnoi terminolohii* [Towards the Ordering of Modern Ukrainian Electrical Engineering Terminology]. *Druha mizhnar. nauk. konf. z pytan terminolohii* (c. 180–182). Lviv: b/v [in Ukrainian].
4. **Hinzburh, M. D., & Azimova, N. I., Trebulova, I. O.** ta in. (1999). *Tlumachnyi rosiisko-ukrainsko-anhliiskyi slovnyk z ekolohii* [Explanatory Russian-Ukrainian-English Dictionary of Ecology] (V. V. Rozhoniuk, Ed.). Kharkiv: Osnova [in Ukrainian].
5. **Drozd, O., & Dubichynskiy, V., Diakov, A.** ta in. (1997). *Slovyk-dovidnyk ekonomichnykh terminiv. Rosiisko-ukrainsko-anhliiskyi* [Dictionary-Reference of Economic Terms. Russian-Ukrainian-English] (T. R. Kyiak, Ed.). Kyiv: Vydavnychiy dim «KM Academia» [in Ukrainian].
6. **Dubichynskiy, V.** (2004). *Ukrainska leksykohrafiia: istoriia, suchasnist ta kompiuterni tekhnolohii* [Ukrainian Lexicography: History, Modernity and Computer Technologies]. Kharkiv: NTU «KhPI» [in Ukrainian].
7. **Ivashchenko, V.** (2018). *Pisliamova: Ukrainske terminoznavstvo. Slovianske terminoznavstvo kintsia XX – pochatu XXI stolit [Afterword: Ukrainian Terminology. Slavic Terminology of the End of the 20th – Early 21st Century]* (pp. 625–626). Kyiv: Vyd-vo «Zhnets» [in Ukrainian].
8. **Dubichynskiy, V. V., & Krymets, O. M., Cherniavska, S. M.** (2002). *Slovyk-dovidnyk terminiv dilovoi movy* [Dictionary-Reference of Business Language Terms]. Kharkiv: NTU «KhPI» [in Ukrainian].
9. **Kalashnyk, V. S., & Medvedyeva, O. A., Cherpak, M. T.** (1997). *Internatsionalizatsiya naukovo-tekhnichnoyi terminolohiyi yak chynnyk stanovlennya y rozvytku ukrayinskoyi terminosytemy* [Internationalization of Scientific and Technical Terminology as a Factor in the Formation and Development of the Ukrainian Terminological system]. *Ukrayinska terminologiya i suchasnist. II Vseukr. nauk. konf. – Ukrainian terminology and modernity: Materials of the II All-Ukrainian Scientific Conference* (pp. 44–46). Kyiv: b/v [in Ukrainian].
10. **Kalashnyk, V. S., Cherpak, M. T.** (2000). *Evolutsiia vplyvu rosiiskoi*

i anhlis'koi mov na rozvytok ukrainskoi naukovo-tekhnichnoi terminolohii v umovakh hlobalizatsii ekonomiky y internatsionalizatsii nauky [The Evolution of the Influence of Russian and English Languages on the Development of Ukrainian Scientific and Technical Terminology in the Context of Economic Globalization and the Internationalization of Science]. *Visnyk Derzh. un-tu «Lvivska politekhnikha» – Bulletin of Lviv Polytechnic State University*, 402, 131–132 [in Ukrainian]. 11. **Kosmeda**, T. (2022). Linhvoistoriohrafia ukrainskoi linhvistyky XXI stolittia: zhanrovi riznovydy reprezentatsii [Linguistic Historiography of Ukrainian Linguistics of the XXI Century: Genre Variations of Representation]. *Studia Ukrainica Varsoviensia*, 10, 75–87 [in Ukrainian]. 12. **Kosmeda**, T. (2021). Perednie slovo: ukrainska terminohrafichna krytyka u vykladi Tetiany Petrovoi. *Petrova T. O. Ukrainska terminohrafichna krytyka: stanovlennia, rozvytok ta perspektyva (na materialy krytychnoi otsinky terminolohichnykh slovnykiv)* [Foreword: Ukrainian Terminographic Criticism in the Exposition of Tetyana Petrova. Petrova T. O. Ukrainian Terminographic Criticism: Formation, Development and Prospects (Based on the Critical Assessment of Terminological Dictionaries)] (pp. 7–13). Kharkiv: Maidan. [in Ukrainian]. 13. **Kosmeda**, T. (2017). Funktsiine navantazhennia naukovoii movoznavchoi shkoly v suchasnomu prostori universytetskoi systemy [Functional Load of the Scientific Linguistic School in the Modern Space of the University System]. *Linhvistychni studii – Linguistic Studios*, 34, 176–183 [in Ukrainian]. 14. **Lysychenko**, L. A., & Lysychenko, T. Yu. (2015). Kharkivska filolohichna shkola [Kharkiv Philological School. Linguistic Traditions. Kharkiv]. Kharkiv: Vyd-vo «NTMT» [in Ukrainian]. 15. **Muromtsev**, I. V. (1992). Rol I. Ohienka u stanovlenni y rozvytku ukrainskoi zahalnonaukovoii ta linhvistychnoi terminolohii [The Role of I. Ohienko in the Formation and Development of Ukrainian General Scientific and Linguistic Terminology]. *Ivan Ohienko: Nezabutni imena ukrayinskoyi nauky. Vseukr. nauk. konf., prysv. 110-richchyu vid dnya narodzh. prof. I. Ohienka – Ivan Ohienko: Unforgettable names of Ukrainian science. All-Ukrainian scientific conference dedicated to the 110th anniversary of the birth of Professor I. Ohienko* (pp. 123–125). Lviv: Ivan Franko National University of Lviv [in Ukrainian]. 16. **Muromtsev**, I. V. (1991). Rol V. Hnatiuka u formuvanni terminosystemy ukrainskoi folklorystyky ta etnohrafii (na materialy leksychnykh zapozychen) [The Role of V. Hnatiuk in the Formation of the Terminological System of Ukrainian Folklore and Ethnography (Based on Lexical Borrowings)]. *Rol Volodymyra Hnatiuka u rozvytku ukrainskoi natsionalnoi kultury* (c. 230–233). Ternopil: b/v [in Ukrainian]. 17. **Muromtsev**, I. V., & Muromtseva, O. H. (2006). Deshcho pro tradytsii i suchasnu linhvistychnu terminolohiiu (polemichni notatky) [Somewhat about Traditions and Modern Linguistic Terminology (Polemical Notes)]. *Filolohiia – Philology*, 1, 54–65 [in Ukrainian]. 18. **Muromtseva**, O. H., & Muromtsev, I. V. (1992). Shliakh tvorennia ukrainskoi terminolohii v kontseptsii i praktytsi M. P. Drahomanova [The Path of Creation of Ukrainian Terminology in the Concept and Practice of M. P. Drahomanov]. *Ukrainska mova: istoriia i styli – Ukrainian language: history and styles*, 44–51 [in Ukrainian]. 19. **Ne-liuba**, A. M. (2021). Vidvid: istoriia i suchasnyi status termina (inventaryzatsiino-kodyfikatsiina zarysovka) [Rejection: History and Current Status of the Term (Inventory and Codification Sketch)]. *Terminolohichniy visnyk – Terminological Bulletin*, 6, 84–95 [in Ukrainian]. 20. **Nikulina**, N. (2010). Dyskusii shchodo termina «nomen» v ukrainskomu ta zarubizhnomu movoznavstvi [Discussions on the Term "Nomen" in Ukrainian and Foreign Linguistics]. *Visnyk Nats. un-tu «Lvivska politekhnikha» – Bulletin of the Lviv Polytechnic National University*, 676, 56–61 [in Ukrainian]. 21. **Nikulina**, N. V. (2015). Metamova

terminoznavstva: poniattia «transportna terminolohichna systema» [Metalangue of Terminology: The Concept of "Transport Terminological System"]. *Mater. Mizhdystsyplinarnoi nauk.-prakt. konf. «Mova. Nauka. Kultura»* (pp. 109–116). Kharkiv: Vyd-vo KhNTUSH im. Petra Vasylenka. [in Ukrainian]. 22. **Nikulina**, N. V. (2015a). Poniattia «terminolohichna mehasystema» v suchasnomu terminoznavstvi [The Concept of "Terminological Megasystem" in Modern Terminology]. *Terminolohichniy visnyk Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii «Ukrainska terminolohiia i suchasnist»*, 2 (1), 49–55. Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NAN Ukrainy [in Ukrainian]. 23. **Nikulina**, N. V. (2015b) Rerezentatsiia nomena u transportnomu dyskursi [Representation of Nomen in Transport Discourse]. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, III, 173–180 [in Ukrainian]. 24. **Osipova**, T. F. (2019). *Neverbalna komunikatsiia ta svoieridnist yii omovlennia v ukrainskomu dyskursi: fenomen verbalizatsii neverbaliky* [Non-verbal Communication and the Originality of Its Ablution in the Ukrainian Discourse: the Phenomenon of Verbalization of Non-Verbalism]. Kharkiv: Vyd-vo Ivanchenka I. S. [in Ukrainian]. 25. **Petrova**, T. O. (2024). *Ukrainska terminohrafichna krytyka: istoriia, teoriia, praktyka* [Ukrainian Terminographic Criticism: History, Theory, Practice]. *Doctor's thesis*. Odesa: ONU im. I. I. Mechnikova [in Ukrainian]. 26. **Petrova**, T. O. (2021). *Ukrainska terminohrafichna krytyka: stanovlennia, rozvytok ta perspektyva (na materialy krytychnoi otsinky terminolohichnykh slovnykiv)* [Ukrainian Terminographic Criticism: Formation, Development and Prospects (Based on the Critical Assessment of Terminological Dictionaries)]. Kharkiv: Maidan [in Ukrainian]. 27. **Petrova**, T. O. (2018). *Fitomelioryatyvna terminolohiia suchasnoi ukrainskoi movy ta yii vidobrazhennia v terminolohichnomu slovnyku kombinovanoho typu* [Phytomelioryative Terminology of Modern Ukrainian Language and Its Reflection in a Combined Type Terminological Dictionary]. Kharkiv: TOV «ТФ» [in Ukrainian]. 28. **Piddubna**, N. V. (2019). *Teoriia teolinhvistyky: fenomen bibliinosti v ukrainskii linhvokulturi ta omovlennia relihiinoi kartyny svitu (analiz dyskursyvnoi praktyky XIX st.)* [Theory of Theolinguistics: The Phenomenon of Biblicalness in Ukrainian Linguoculture and Verbalization of the Religious Worldview (Analysis of the Discursive Practice of the 19th Century)]. Kharkiv: Maidan [in Ukrainian]. 29. **Stasevskiy**, S. (2004). *Termin i nomenklaturnyi znak* [Term and Nomenclature Sign]. *Linhvistychni doslidzhennia – Linguistic research*, 14, 20–22 [in Ukrainian]. 30. **Stasevskiy**, S. B. (1975). *Funktsii oznachen u skladi terminolohichnykh slovopoluchen* [Functions of Definitions in Terminological Phrases]. *Studii z movoznavstva – Linguistics Studios*, 30–34 [in Ukrainian]. 31. **Stasevskiy**, S. B. (1978). *Shliakhy vynyknennia terminolohichnykh znachen* [Ways of Emergence of Terminological Meanings]. *Kultura slova – Culture of the Word*, 15, 66–70 [in Ukrainian]. 32. *Ukrainska naftohazova nauka 1899–1999. Vydadni postati mynuloho, suchasnosti, pohliad u maibutnie* [Ukrainian Oil and Gas Science 1899–1999: Outstanding Figures of the Past, Present, Look into the Future] (1999). (H. Yu. Boiko, M. M. Ivaniuta, Eds.). Lviv: Litopys [in Ukrainian]. 33. *Terminolohichniy slovnyk z yurydychnoi psykhologii (ukrainsko-rosiisko-anhliisko-frantsuzko-ispanskyi)* [Terminological Dictionary of Legal Psychology (Ukrainian-Russian-English-French-Spanish)] (2008). (I. V. Muromtsev, I. M. Lukashenko, O. I. Konakova., Eds.). Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina [in Ukrainian]. 34. **Khaliman**, O. V. (2019). *Hramatyka otsinky: morfolohichni katehorii ukrainskoi movy* [Grammar of Evaluation: Morphological Categories of the Ukrainian Language]. Kharkiv: Maidan [in Ukrainian]. 35. **Cheremska**, O. (2020). *Stanovlennia i rozvytok Kharkivskoi filolohichnoi shkoly (XIX – persha tretyna XX st.)* [Formation and Development of the Kharkiv Philological School (19th – First Third

of the 20th Century)]. Kharkiv: Vydavets Oleksandr Savchuk [in Ukrainian]. 36. **Cheremskа, O.** (2021). Kharkivska filolohichna shkola v istorii ukrainskoho movoznavstva 20–30 kh rr. XX st. [Kharkiv Philological School in the History of Ukrainian Linguistics of the 20s-30s. XX century]. *Doctor's thesis*. Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NAN Ukrainy [in Ukrainian].

Войтович Олег Олександрович – асистент кафедри теорії та практики перекладу, докторант кафедри романо-германської філології та зарубіжної літератури, Донецький національний університет імені Василя Стуса; вул. 600-річчя, 21, м. Вінниця, 21001, Україна.

E-mail: voitovych.o@donnu.edu.ua

<http://orcid.org/0009-0008-6069-5648>

Oleg Voitovich – Assistant of the Department of Theory and Practice of Translation, Doctoral Student of the Department of Romano-Germanic Philology and Foreign Literature, Vasyl Stus Donetsk National University; st. 600th anniversary, 21, Vinnitsa, 21001, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 28 серпня 2024 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Войтович О. О. Харківський термінологічний осередок: діяльність ключових постатей. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2024. Вип. 61. С. 53–65. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.61.05>

APA: Войтович, О. О. (2024). Харківський термінологічний осередок: діяльність ключових постатей. *Лінгвістичні дослідження*, 61, 53–65. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.61.05>